

**5 YOSHDAN 7 YOSHGACHA BO'LGAN BOLALARGA INGLIZ TILINI O'RGATISHDA
UCHRAYDIGAN MUAMMOLAR VA ULARGA MUQOBIL YECHIM TOPISHDA PEDAGOGLAR
QO'LLAYDIGAN AMALIY MASHG'ULOTLARNING AHAMIYATI**

Radjabova Gulchiroy G'ayrat qizi

25-Davlat maktabgacha ta'lim tashkiloti ingliz tili o'qituvchisi.

Annotatsiya. *Ushbu maqolada yosh bolalarga ingliz tilini o'qitishning ahamiyati va uni o'rganishda uchraydigan muammolar va ularga muqobil bo'lgan yechim haqida so'z boradi.*

Kalit so'zlar. *Zamonaviy ta'lim, pedagog, tarbiya, chet tili, maktab, ota-ona, maktabgacha ta'lim, o'qitish.*

Абстрактный. *В этой статье обсуждается важность преподавания английского языка детям младшего возраста, а также проблемы, возникающие при его изучении, и альтернативные решения.*

Ключевые слова. *Современное образование, педагог, образование, иностранный язык, школа, родители, дошкольное образование, обучение.*

Abstract. *This article discusses the importance of teaching English to young children, the challenges faced in learning it and alternative solutions.*

Key words. *Modern education, teacher, education, foreign language, school, parents, preschool education, training.*

XXI asr taraqqiyoti gullab yashnayotgan davrda zamonaviy ta'lim makonida ta'lim va tarbiyaning o'рни nihoyatli ahamiyatlidir. Hozirgi zamon yoshlari jamiyat taraqqiyotini shakllanishida asosiy poydevor bolib xizmat qiladi. Har tomonlama rivojlangan barkamol shaxsni shakllantirish ta'lim va tarbiyaning asosiy maqsadi. Bunday shaxsni shakllantirishga maktabgacha yoshdagi bolalarga chet tilini o'rgatish o'ziga xos hissa qo'shadi. Chet tilini o'rgatish bolaning shaxsiy rivojlanishini ya'ni zamonaviy dunyodagi ko'p tilli va ko'p ma'daniyatli vaziyatga moslashish uchun uni yangi til dunyosi bilan tanishtirish uchun qulay sharoit yaratadi. Chet tili nafaqat maktablar va universitetlarda, balki ko'plab qo'shimcha maktabgacha ta'lim muassasalarida ham ta'limning majburiy tarkibiy qismiga aylandi. Jamiyatda chet tiliga bo'lgan talab, bir tomondan, shuningdek, ota-onalar tomonidan til nafaqat zamonaviy insonni tarbiyalashning omili. Agar ancha yil oldin tilni bilish faqat ba'zi sohalar ishlarida talab qilinadigan bo'lsa, endi kamida bittasini o'zlashtirish kerak edi. Yaqin vaqtgacha o'qitish metodikasi bolalarga qaratilgan edi maktab yoshi, endi otaonalar chet tilini o'rganishni iloji boricha erta boshlashga intilmoqda.

Jamiyatda chet tiliga bo'lgan talab, bir tomondan, shuningdek, ota-onalar tomonidan til nafaqat zamonaviy insonni tarbiyalashning omili, balki uning jamiyatdagi ijtimoiy va moddiy farovonligining asosi ekanligini tushunishi boshqa tomondan bu lahzada chet tilini erta o'rganishni ayniqsa mashhur va dolzarb qilish. Agar 20 yil oldin tilni bilish faqat ba'zi sohalar ishlarida talab qilinadigan bo'lsa, endi kamida bittasini o'zlashtirish kerak edi. Chet tilini

o'qitishning asosiy muammosi talabning yoshi. Ma'lumki, bolalar o'rganish uchun qulayroqdir. Yaqin vaqtgacha o'qitish metodikasi bolalarga qaratilgan edi maktab yoshi, endi ota-onalar chet tilini o'rganishni iloji boricha erta boshlashga intilmoqda. Maktabgacha yoshdagi bolalarni chet tiliga o'rgatishning asosiy maqsadlari:

- bolalarda chet tilida boshlang'ich muloqot qobiliyatlarini shakllantirish;
- o'z maqsadlariga erishish, hayotiy aloqa sharoitida fikr va hissiyotlarini ifoda etish uchun chet tilidan foydalanish qobiliyati;
- chet tillarini yanada o'rganishga ijobiy munosabat yaratish;
- boshqa mamlakatlar hayoti va madaniyatiga qiziqishni uyg'otish.

Til o'rganish ham yosh davrlariga bog'liq. Psixologlarning fikricha, bolalar kattalarga nisbatan tilni tez va oson o'zlashtiradilar. Bolalarda til o'rganishga bo'lgan tabiiy moyillik, ularda taqlid qilish xususiyati kuchli ekanligi, kattalarga qaraganda bolalar vaqtining ko'pligi buning asosiy sabablaridandir. Shuni e'tiborga olish kerakki, 6–7 yoshli bolalar ma'lumotlar ma'nosini tushunib emas, uni mexanik tarzda yodlaydi. Shuning uchun boshlang'ich sinf o'quvchilariga ingliz tilini o'rgatishni grammatik tushuncha berishdan boshlamaslik zarur. Aks holda chet tilini o'rgatishning dastlabki qadamidanoq bolani zo'riqtirib qo'yish va qiziqishini so'ndirib qo'yish mumkin.

Shunday ekan, kichik yoshdagi bolalarga xorijiy tilni o'rgatish ancha mushkul va mas'uliyatli. Bolalarga ingliz tilini mazmunli va qiziqarli o'rgatish uchun quyidagi usullardan foydalanish mumkin:

- qo'shiq va she'rlar orqali tushuntirish yoki esda qolishi qiyin bo'lgan, ma'noga ega bo'lmagan harf yoki birikmalarni kuyga solib o'rgatish.

Bunga misol qilib, bolalarning ingliz tili alifbosini qo'shiq qilib o'rganishlari shunchaki yodlashdan ko'ra samarali ekanligini ko'rsatish mumkin.

- aqliy va jismoniy harakatlar bilan bo'g'liq bo'lgan o'yinlar;

- multfilmlar; Bolalar til o'rganish mobaynida multfilmdagi gaplarni tushunma- sada, multfilm qahramonlarining harakatlari orqali ular ishlatayotgan so'zlarni tushunishga intiladi. Bu esa bolalar uchun qiziq va til o'rganishlari uchun samarali yo'l.

- rol ijro etish (role play) o'qituvchi biror ma'lumotni, masalan, hayvon yoki qushlarning nomlarini o'rgatayotgan paytda rol orqali ijro etishi yoki bolalarga ijro ettirishi lozim. Misol uchun: bir o'quvchi itning vovillashi, mushukning miyovlashini

ko'rsatib bersa, boshqa bir o'quvchi bu tovushlar qaysi hayvonga tegishli ekanligini bilib, uning inglizcha nomini aytishi zarur.

Maktabgacha yoshdagi bolalarga til o'rgatish majburiyat sifatida emas, balki qiziqarli, yoqimli va tabiiy kundalik mashg'ulot tarzida olib borilishi lozim va bu bir necha samarali usullardan foydalanib dars o'tishni talab qiladi. Quyida ana shunday usullarni ko'rib chiqamiz: Total Physical Response yoki TPR amerikalik psixolog doktor Jeyms Asher tomonidan yaratilgan bo'lib, u odamlarning birinchi tilni qanday o'rganishi tajribasiga asoslanadi. Misol uchun, bolalar o'z ona tilini o'rganar ekan, ularning ota-onalari va tarbiyachilari til o'rgatishda jismonan faol ishtirok etadilar. Ular ko'rsatadilar va ko'rsatmalar beradilar va

bola xuddi shunday javob beradi. Hech kim juda kichik bolalardan gapirishni talab qilmaydi : faqat tinglash va tushunish. Natijada bolalar o'z ona tillarini o'rganish metodi bilan birgalikda qo'shimcha tillarni o'zlashtiradilar.

Chet tilni o'rganish uchun erta yosh afzalroq bo'lishining yana bir sababi bor. Bola qancha yosh bo'lsa, shuncha kamroq bo'ladi. So'z boyligi yilda mahalliy til, ammo shu bilan birga uning nutqiga bo'lgan ehtiyojlari ham kam: kichik bolada aloqa sohalari katta yoshdagilarga qaraganda kamroq, u hali murakkab aloqa muammolarini hal qilishi shart emas. Bu shuni anglatadiki, u chet tilini o'zlashtirganda, ona va chet tillaridagi imkoniyatlar orasidagi bunday katta farqni sezmaydi va uning muvaffaqiyat hissi kattaroq bolalarnikiga qaraganda yorqinroq bo'ladi. Bolalarni o'qitish - bu maktab o'quvchilari va kattalarga qaraganda mutlaqo boshqacha uslubiy yondashuvni talab qiladigan juda qiyin masala. Agar kattalar chet tilida gaplashsa, bu uning boshqalarga o'rgatishi mumkin degani emas. Uslubiy jihatdan nochor darslarga duch kelganda, bolalar uzoq vaqt davomida chet tilidan nafratlanishlari va o'z qobiliyatlariga bo'lgan ishonchlarini yo'qotishlari mumkin. Maktabgacha yoshdagi bolalar bilan faqat tajribali mutaxassislar ishlashi kerak.

Hozirgi paytda ingliz tilini chet tili sifatida o'qitish juda qiyin vazifadir, ayniqsa ingliz tili juda cheklangan maqsadda xizmat qiladigan joylarda amalga oshirilsa. Va shu o'rinda savol paydo bo'lishi mumkin: "Nima uchun ingliz tilini o'rganishda bir qancha qiyinchiliklar va muammolar kelib chiqyapti?" Sabab hozirgi zumerlarning so'z boyligining yo'qligi, konsentratsiyaning pastligi, tartib-intizomning yo'qligi, zerikish va nutq muammosi, jumladan, ingliz tiliga yetarlicha ta'sir o'tkazmaslik, sinf xonalaring yetarli darajada jixozlanmaganligi va malakali o'qituvchilarning yetishmasligidir.

Ingliz tilini o'rgatuvchilarning vazifasi faqatgina o'rganuvchilarni o'qitish yoki ularning ingliz tilidagi mahoratlari ya'ni o'qish, yozish, eshitish va gapirish kabi qobiliyatlariga ko'proq e'tibor qaratishgina emas, balki ularga Ingliz tiliga bo'lgan ishtiyoq, yaxshi munosabat va zo'r motivatsiya berish orqali yordam berish va ruhlantirishdan ham iboratdir. Shunday bo'lishiga qaramasdan, bugungi kunda o'qituvchilar Ingliz tilini o'rgatishda bir qancha qiyinchiliklar va to'siqlarga duch kelmoqda. Bular quyidagilar:

1. Sinfning buzilgan muhiti. Ingliz tilini o'qitish va o'rganishda atrof-muhit juda muhim hisoblanadi. Sinfdagi bezovta qiluvchi muhit o'quvchilarni chlag'itadi va tilni o'rganishga salbiy ta'sir qiladi. Muvofiq va qulay muhit ingliz tilini o'rgatish uchunasosiy ehtiyojdir. Agar muhit o'quvchilar uchun mos va qulay bo'lmasa, u ingliz tilini o'qitish jarayonini buzadi. Ingliz tilini o'qitishda asosan o'qituvchilar shunday noqulay muhitga duch kelmoqdalar.

2. Cheklangan o'qitish resurslari. Nafaqat ingliz tili, balki biror narsani o'rgatish ko'p jihatli resurslarga bog'liq. Ko'pincha o'qituvchilar buday muammolarga duch kelmoqda. Ya'ni o'qituvchilarga talablarga ingliz tilini samarali o'rganish uchun zarur bo'lgan resurslar yetri darajada taqdim etilmaydi. Bularsiz esa tilni o'rgatish va o'rganish juda qiyin bo'ladi. Resurslarga, dinamiklar, mikrofonlar, proyektorlar, kompyuter tizimlari va boshqa turdagi raqamli qurilmalar kiradi. Bular bilan esa o'qitish va o'rganish juda ham samarali va qiziqarli bo'ladi.

3. Sinfda o'quvchilarning ko'pligi. Sinfda ko'p sonli talabalarning bo'lishligi o'qituvchilar uchun juda ko'p bezovtalik va stressni keltirib chiqaradi. Chunki ko'p sonli talabalarni o'qitish uchun o'qituvchilar ko'proq kuch va mehnatkashlik qilishlari kerak.

Bolalarga ingliz tilini o'rgatishda muammolar uzluksiz kelib chiqishi mumkin. Ular o'rganishlari jarayonida bir necha muammolar yuzaga kelishi mumkin, masalan:

1. Nutqni tushunish va izoh berish muammolari: Bolalar ingliz tilidagi so'z va gaplarni tushunishda muammo ko'raydilar. Pedagoglar o'qituvchi sifatida ularga nutqlarni to'g'ri tushunish uchun eng muhim maslahatlarni berishi va ularning so'zlar va gaplarni to'g'ri izohlashini ta'lim etishi kerak.

2. Yozuvni tushunish muammolari: Yozuvni tushunishda ham muammo chiqishi mumkin. Pedagoglar bolalarga yozuvni to'g'ri tushunishni o'rganish uchun turli amaliy mashg'ulotlar bilan ularga yordam berishlari kerak. Masalan, yozuvning qoidalarga muvofiq organishni o'rganish, gap va matn tahlilini bajarmoq.

3. Gapirish va muloqot qilish muammolari: Bolalar o'zlarini ingliz tilida ifoda qilishda muammo ko'raydilar. Pedagoglar ularga gapirish va muloqot qilish uchun xorijiy tilni intensiv ravishda o'rganish amaliy mashg'ulotlarini tashkil etishadi. Bu tarz mashg'ulotlar orqali bolalar amalda qilish orqali ingliz tilini mustahkamlashtirishlari mumkin.

Pedagoglar bolalarga bu muammolarni yechish uchun tarqalgan didaktik usullar va amaliy mashg'ulotlarni qo'llaydilar. Ularning o'zlashtirilgan ta'lim yo'nalislari va vaqtiy usullari ham mavjud. Asosiy muhim muammo yuzaga kelganda, pedagoglar muhim bo'lgan muammolarga muqobil amaliy yechim topish va qo'llab-quvvatlash tadbirlarini o'rganib chiqishlari muhimdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. David A. J, Eggen, P Kauchak. Methods for Teaching: Promoting student learning [M] 2002.

2. Jalolov J.J. Chet til o'qitish metodikasi.-T.:O'qituvchi,2016 y.

3. Xaydarova Z.S Toshkent shahar yuridik texnikumi umumta'lim fanlar kafedrasida o'qituvchisi "Modern methods of teaching English" maqolasi 2021

4. Yo'ldosheva D.A. Kichik yoshdagi bolalarga ingliz tilini o'rgatishning innovatsion usullari. 2022.

5. Zimnyaya I.A. Psychology of teaching foreign language at school/ M:Education, 1991-219p.-

6. Uktamovna, M. M. (2023). Enhancing Vocabulary Acquisition in B2 Level Students through Diverse Exercise Modalities and Reading Activities. Genius Repository, 26, 73-74.

7. Mamadjanova, M. (2023, December). SEMANTIC CLASSIFICATION OF EPITHETS IN THE ENGLISH LANGUAGE. In Fergana state university conference (pp. 88-88).

8. Uktamovna, M. M. (2023). Syntactic-Structural Classification of Epithet in the English Language". American Journal of Science on Integration and Human Development (2993-2750), 1(10), 60-62.

9. Mamadjanova, M. U., & qizi Malikova, G. X. (2023). HOW ENGLISH BECOME GLOBAL LANGUAGE: HISTORICAL OVERVIEW. Educational Research in Universal Sciences, 2(17), 888-892.

10. Mamadjanova, M. U., & qizi Xomidova, M. S. (2023). GRAMMAR TRANSLATION METHOD: EXPLORING ADVANTAGES AND DISAVANTAGES. Educational Research in Universal Sciences, 2(17), 309-311.

11. Uktamovna, M. M., & Oybekovna, Z. F. (2023). UNRAVELING THE CONNOTATIVE AND DENOTATIVE MEANINGS OF WORDS. Научный Фокус, 1(8), 640-642.

12. Tojiboyeva, M. S. Q. (2022). SEMANTIC DIVISION OF TOURISM TERMINOLOGY. Scientific progress, 3(6), 116-119.